

آموزش تمبک

با همکاری حسین تهرانی

هوشنگ ظریف

مصطفی کمال پورتراب

فرهاد فخرالدینی

با تجدید نظر و به کوشش

حسین دهلوی

بتهوون

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

تهران، خیابان حقوقی، شماره‌ی ۴۲، طبقه‌ی همکف

کدپستی ۱۶۱۹۷۵۵۱۶

تلفن: ۷۷۵۰۲۴۰۰ و ۷۷۶۰۱۰۲۰

www.mahoor.com

info@mahoor.com

آموزش تمبک

حسین تهرانی

به کوشش حسین دهلوی

خط نت
طرح روی جلد
عکس
چاپ بیست و نهم
تعداد
لیتوگرافی
چاپ و صحافی

سیامک بنایی
محمد حمزه
آتلیه فخرالدین
۱۴۰۲
۱۰۴۰ جلد
بازان
محمد

© حق چاپ محفوظ است.

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۶۴۰۹-۱۹-۴ ISBN: 978-964-6409-19-4

فهرست

۷	پیشگفتار نشر دوم
۱۳	پیشگفتار نشر یکم
۱۷	شرحی از زندگی و خدمات هنری حسین تهرانی
۳۱	گفتار یکم: بحث لغوی
۳۷	چغانه‌ی طرب
۴۳	گفتار دوم: اصول کلی درباره‌ی وزن
۶۹	گفتار سوم: قسمت‌های تمبک و طرز گرفتن آن
۷۴	گفتار چهارم: نوت‌نویسی تمبک و طرز اجرای علامت‌های آن
۹۱	گفتار پنجم: توضیحاتی درباره‌ی تمبک و ساختمان آن
۹۷	توصیه‌هایی به نوازندگان تمبک
3	واژه‌ها و نشانه‌های اجرایی تمبک (از چپ به راست)
5	بخش تمرین‌ها (از چپ به راست)
29	قطعاتی برای گروه‌نوازی تمبک

شرحی از زندگی

و

خدمات هنری

حسین تهرانی

از حسین دهلوی

به سال ۱۲۹۱ شمسی در تهران متولد گردید. از کودکی علاقه‌ی زیادی به ساز تمبک داشت و از سال ۱۳۰۴ شروع به نواختن آن نمود. در آن سال‌ها اشتغال به نوازندگی تمبک با مشکلاتی ناشی از تحقیر مردم نسبت به آن روبه‌رو بود. با این حال، تهرانی چنان عشق وافر و ایمان صادقی به این هنر داشت که بدون توجه به مشکلات زمان، ساز تمبک را از دست فرو نمی‌نهاد و در هر حال به تمرین ادامه می‌داد.

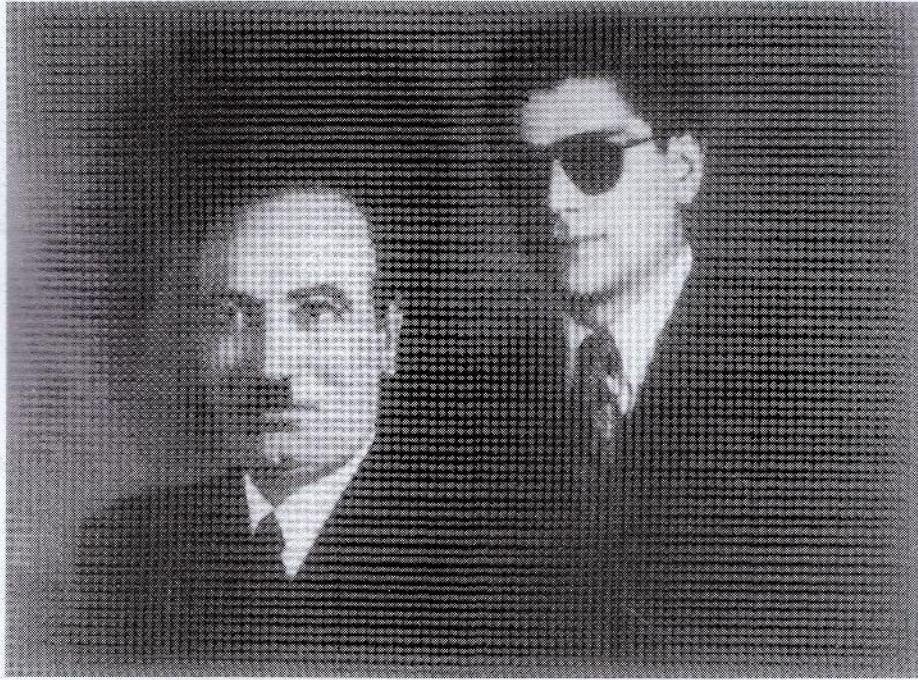

او خود در مصاحبه‌ای گفته است: «...زمانی که من نواختن تمبک را شروع کردم، این ساز توسری خورده بود و همه‌ی مردم ضرب گیر را مطرب پستی می‌دانستند و چنان تحقیرش می‌کردند که هیچ کس جرأت نمی‌کرد به طرف این ساز برود. در چنین شرایطی به دست گرفتن تمبک یعنی از دست دادن آبرو و حیثیت. به این ترتیب بود که من ضرب زدن را شروع کردم. از همان ابتدا چنان عشقی به این ساز داشتم که همه‌ی ملامت‌ها و تحقیرها را تحمل کردم و قید آن حیثیت ظاهری را که با ضرب گرفتن به باد می‌رفت، زدم. در آن زمان به خود گفتم، به هر ترتیب شده باید این ساز را از این فلاکت و بدبختی درآورم. برای دستیابی به چنین هدفی بود که به تمرین‌های زیاد پرداختم به طوری که اگر بگویم بیش از نیمی از ساعات شبانه‌روز را به تمرین و نواختن تمبک مشغول بودم، سخنی به خطا نگفته‌ام.»

حسین تهرانی از سال ۱۳۰۷ کار جدی نوازندگی تمبک را نزد نوازنده‌ی کمانچه و استاد موسیقی ایرانی، حسین خان اسماعیل‌زاده آغاز کرد و چون در آن زمان خط موسیقی به شکل امروزی در ایران رایج نبود، تمرین‌های ساز تمبک را به کمک اصطلاحاتی مانند: «بله و بله و بعله دیگه» و «یکصد و بیست و پنج» و غیره به حافظه می‌سپرد. چندی بعد تهرانی به محضر استادانی چون: رضا روان‌بخش، کنگرلو و دیگرانی که آن روزها هر یک نوازنده‌ی مشهوری در ساز تمبک بودند، راه یافت و به سبک کاریکایک آن‌ها آشنایی حاصل نمود. تهرانی در تجسس خود حتی از نوازندگان دوره‌گرد نیز چشم نمی‌پوشید و شیوه‌ی نوازندگی آنان را مطالعه می‌کرد.

حسین تهرانی پس از طی این مراحل، همکاری خود را با ارکسترهای کوچکی که در آن زمان تشکیل شده بود، آغاز کرد. در سال ۱۳۱۷ با ابوالحسن صبا آشنا و به مرور دوست شد و این دوستی تا آخرین لحظه‌ی حیات صبا ادامه یافت. در این دوران بود که تهرانی نکات فراوانی از صبا آموخت. خود در این باره می‌گوید: «...غیر از وزن‌خوانی که خالقی آموزش مرا به عهده داشت، هر چه کسب علمی و عملی بود از صبا یاد گرفتم.»

از راست به چپ: حسین تهرانی، ابوالحسن صبا

در سال ۱۳۱۹ با گشایش رادیو تهران، حسین تهرانی به همراه تنی چند از دیگر هنرمندان در آن مؤسسه به فعالیت پرداخت. در سال ۱۳۲۰ که مدرسه‌ی عالی موسیقی زیر نظر علی نقی وزیری قرار گرفت، تدریس تمبک در آن جا به عهده‌ی تهرانی گذارده شد و او توانست با صمیمیت و علاقه‌ی خاصی که به این ساز ملی داشت، کار تدریس را در این مرکز آموزشی آغاز کند. با تغییراتی که بعدها در مدیریت این هنرستان حاصل شد، دروس مربوط به موسیقی ایرانی از برنامه‌های آن هنرستان حذف گردید و کار تدریس تهرانی برای مدتی معوق ماند.

در سال ۱۳۲۸ با تلاش موسیقی دان معاصر، روح الله خالقی هنرستان دیگری براساس نیاز هنری کشور و در جهت پرورش هنرجویان موسیقی ایرانی به نام «هنرستان موسیقی ملی» تأسیس گردید که حسین تهرانی توانست کار آموزش ساز تمبک را به مرور در این هنرستان ادامه دهد.

در فاصله‌ی این سال‌ها با تشکیل ارکستر موسیقی ملی و انجمن موسیقی ملی، تهرانی همکاری‌های ارزنده‌ای را با این دو واحد هنری نمود که در جای خود حائز اهمیت بسیار است.

پس از این سال‌ها بود که راه تازه و بی‌سابقه‌ای برای پیش‌برد و گسترش ساز تمبک به وسیله‌ی تهرانی ابداع شد. با افزایش داوطلبان فراگیری تمبک در هنرستان موسیقی ملی، تهرانی دست به ابتکار جالب تشکیل «گروه تمبک» زد و برای این گروه قطعاتی برای نخستین بار تنظیم نمود که در اجرای شان گروه مزبور لزوماً به دو یا چند بخش مختلف تقسیم می‌شدند. این ابتکار بعدها توسط شاگردان تهرانی و دیگر هنرمندان علاقه‌مند، دنبال شد.

از نیمه‌ی دوم سال ۱۳۳۷ پس از آغاز به کار تلویزیون ایران، هنر تهرانی از طریق همکاری اش با گروه فرامرز پایور بار دیگر به گوش مشتاقان رسید و تا چند سال علاقه‌مندان توانستند از طریق این رسانه‌ی گروهی در سطح گسترده‌تری از هنر این استاد، بهره‌مند شوند و نیز بارها قطعه‌ی «فانتزی برای گروه تمبک و ارکستر» از نگارنده را که تهرانی خود بخش گروه نوازی تمبک آن را تصنیف کرده بود به همراهی ارکستر شماره‌ی یک هنرهای زیبا (صبا) در تلویزیون و کنسرت‌های مختلف اجرا نمود.

ارکستر شماره یک هنرهای زیبا (صبا) در سال ۱۳۳۷ در حال اجرای قطعه‌ی «فانتزی برای گروه تمبک و ارکستر» رهبر: حسین دهلوی نواز تمبک: حسین تهرانی

آموزش تمبک

بخش تمرین‌ها: حسین تهرانی
نُت‌نگاری: هوشنگ ظریف

بتهوون

مرکز موسیقی بتهوون شیراز

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهور

Mahoor Institute of Culture and Arts
www.mahoor.com info@mahoor.com

